

زیرساخت‌های سلامت و بهداشت تهران زیر ذره بین «فرهنگستان»

فشار خون شبکه سلامت افتاده است

۲۳، ایران ۱۶ و شهید بهشتی ۸۴ فضای بلااستفاده در اختیار سازمان‌ها و نهادهای دیگر را قابل استفاده برای استقرار تسهیلات بهداشتی در مناطق تحت پوشش خود شناسایی کرده‌اند. همچنین در حوزه نیروی انسانی، به طور متوسط ۷۰ درصد از پست‌های مصوب تشکیلات نیروی انسانی حوزه بهداشت سه دانشگاه علوم پزشکی مستقر در کلانشهر تهران بلااستفاده بوده و فقط ۳۰ درصد از پست‌های مصوب از سوی پرسنل رسمی و پیمانی اشغال است. در حوزه اعتبارات مالی هم دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، ایران و شهید بهشتی در سال ۱۴۰۱ مجموعاً بالغ بر ۵۴۱ میلیارد تومان کسری بوده‌اند. طبق آخرین سرشماری انجام شده در سال ۱۴۰۰ جمعیت استان تهران بالغ بر ۱۴ میلیون و ۶۳۹ هزار و ۳۳۱ نفر است. ارائه مراقبت‌های بهداشتی و درمانی به این جمعیت هم‌اغل از سوی سه دانشگاه علوم پزشکی تهران، ایران و شهید بهشتی صورت می‌گیرد. از این جمعیت ۱۳ میلیون و ۷۸۱ هزار ۴۲۴ نفر شهری، ۸۵۷ هزار و ۹۰۶ نفر روستایی و ۱ میلیون و ۱۳۸ هزار و ۵۰۷ نفر یعنی ۲۶ درصد جمعیت حاشیه‌نشین هستند. همچنین ۱۲ میلیون و ۴۰۶ هزار و ۴۴۰ نفر از این جمعیت، ایرانی و ۲ میلیون و ۲۰۵ هزار و ۲۸۰ نفر اتباع غیرایرانی‌اند.

علوم پزشکی تهران					
شهری	روستایی	ایرانی	غیرایرانی	حاشیه‌نشین	کل
۲۸۵۶،۵۸۴	۲۷۶،۱۳۶	۲،۶۴۵،۲۲۱	۴۸۷،۴۹۹	۴۰۹،۹۰۵ (۱۳ درصد جمعیت)	۳،۱۳۲،۷۲۰
علوم پزشکی ایران					
شهری	روستایی	ایرانی	غیرایرانی	حاشیه‌نشین	کل
۵،۲۶۹،۷۲۴	۲۹۰،۰۴۶	۴،۶۸۷،۰۷۴	۸۴۵،۰۸۵	۳۸۹،۵۳۲ (۷ درصد جمعیت)	۵،۵۵۹،۷۷۰
علوم پزشکی شهید بهشتی					
شهری	روستایی	ایرانی	غیرایرانی	حاشیه‌نشین	کل
۵،۶۵۵،۱۱۶	۲۹۱،۷۲۴	۵،۰۷۴،۱۴۵	۸۷۲،۶۹۶	۳۳۹،۰۷۰ (۶ درصد جمعیت)	۵،۹۴۶،۸۴۱

پایگاه سلامت در شهر تهران مورد نیاز است. از این تعداد ۲۲۷ پایگاه فعال هستند و از این ۲۲۷ پایگاه هم سه پایگاه فعال با ساختمان ملکی و ۲۲۴ پایگاه فعال با ساختمان غیرملکی هستند. شهر تهران در مجموع ۷۴ مرکز خدمات جامع سلامت و ۴۴۱ پایگاه کمبود دارد. دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران

یک از این دانشگاه‌ها بررسی شوند. به طور کلی کلانشهر تهران به ۱۶۵ مرکز خدمات جامع سلامت نیاز دارد. از این تعداد ۱۲۹ مرکز در حال حاضر موجود است و از این ۱۲۹ مرکز نیز ۹۱ مرکز فعال با ساختمان ملکی و ۳۸ مرکز فعال با ساختمان غیرملکی و ۳۶ مرکز نیز غیرفعال است. همچنین تعداد ۴۴۴

زینب مرزوقی
خبرنگار گروه جامعه

بند ۱ اصل ۴۳ قانون اساسی، تأمین بهداشت را به عنوان یک نیاز اساسی دانسته است. همچنین در بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی نیز رفع محرومیت در زمینه بهداشت، جزء وظایف دولت مطرح شده. طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی نیز مراقبت‌های بهداشتی اولیه مراقبت‌های اصلی در زمینه بهداشت هستند که باید برای همه افراد و خانواده‌های جامعه در دسترس باشند. در دهه‌های گذشته با تلاش دولت‌ها؛ دستاوردهای خوبی در حوزه نظام سلامت کشور داشتیم اما با وجود تمام تلاش‌ها، نظام سلامت ایران همچنان در برخی زمینه‌ها با چالش‌هایی مواجه است که عمده این چالش‌ها زیرساختی است. موضوع گزارش پیش رو، مشکلات زیرساختی ارائه خدمات بهداشتی تهران با تمرکز و تقسیم‌بندی براساس سه دانشگاه علوم پزشکی موجود در این کلانشهر یعنی دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، ایران و شهید بهشتی است و قرار است فضای فیزیکی، نیروی انسانی و اعتبارات مالی هر

در سال ۱۴۰۰ صرفاً ۵ درصد است و شاخص کشوری ۱۸ درصد بود. به تعبیری دیگر، فقط ۵ درصد مردم تهران از لحاظ احتمال ابتلا به بیماری‌های قلبی عروقی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و این رقم، مردم تهران را در دسته افراد با خطر بالا قرار می‌دهد. این در حالی است که حدانظار کشوری برای این شاخص ۲۵ درصد است.

وضعیت سلامت و بیماری‌های غیرواگیر در تهران

۱۴ درصد است. همچنین میزان فعالیت بدنی پایین ۵۶ درصد و شاخص کشوری ۵۱ درصد است. یا اینکه میزان خطرسنجی بیماری قلبی عروقی در شهر تهران

تهران ۶۷ درصد است. این در حالی است که شیوع آن در سطح کشور ۶۳ درصد است. شیوع دیابت براساس قند خون ناشتا در تهران ۱۶ درصد و شاخص کشوری

براساس نتایج منتشرشده از مطالعه استپس در سال ۱۴۰۰، از بین عوامل اصلی زمینه‌ساز بیماری‌های غیرواگیر مانند پرفشاری خون، قند خون بالا، اضافه‌وزن، فعالیت بدنی پایین و... وضعیت برخی از شاخص‌های مربوط به سلامت در کلانشهر تهران نامناسب‌تر از متوسط کل کشور است. مثلاً شیوع چاقی و اضافه‌وزن در شهر

سال	بودجه مورد نیاز	ابلاغ قانون	کسری
۱۳۹۷	۱۴۹۷	۹۶۴	۵۳۲
۱۳۹۸	۱۶۹۶	۶۲۵	۱۰۷۰
۱۳۹۹	۲۳۰۴	۷۳۷	۱۵۶۶
۱۴۰۰	۳۸۰۳	۱۶۲۹	۲۱۷۴
۱۴۰۱	۴۹۰۹	۱۹۹۹	۲۹۱۰

دانشگاه علوم پزشکی تهران دارند. همچنین از مجموع ۲۲۳۳ پست تشکیلاتی مصوب حوزه بهداشت این دانشگاه، ۸۴۱ پست یعنی تنها ۳۸ درصد تصدی شده و ۱۳۹۲ پست یعنی ۶۲ درصد بلااستفاده در حوزه بهداشت این دانشگاه وجود دارد. همچنین این دانشگاه در سال‌های اخیر با کسری بودجه مواجه بوده. جدول به تفکیک سال، مبلغ مورد نیاز و بودجه اختصاص داده شده به تفکیک وضعیت مالی این دانشگاه را تشریح می‌کند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران

مراکز (۷ مرکز) مربوط به منطقه ۱۶ است. مجموع تعداد پایگاه‌های سلامت مورد نیاز دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز ۹۹ پایگاه است که از این تعداد ۷۸ واحد، فعال غیرملکی و ۲۱ واحد غیرفعال است. این دانشگاه پایگاه سلامت فعال با ساختمان ملکی ندارد. یعنی تمام پایگاه‌های ارائه‌دهنده خدمت این دانشگاه، غیرملکی و استیجاری هستند. منطقه ده ۱۶، منطقه شانزده ۱۶ و منطقه ۲۰ شهرداری ۱۶ واحد کسری پایگاه سلامت

دانشگاه علوم پزشکی تهران در مجموع ۲ میلیون و ۱۸۴ هزار و ۱۵۶ نفر را در ۶ منطقه و بخشی از منطقه ۱۵ تحت پوشش ارائه خدمات بهداشتی قرار می‌دهد. این دانشگاه در مناطق تحت پوشش خود، ۴۸ مرکز خدمات جامع سلامت نیاز دارد که از این تعداد، ۲۸ مرکز فعال با ساختمان ملکی و ۱۹ مرکز فعال با ساختمان غیرملکی یا همان استیجاری هستند. همچنین چهار مرکز نیز غیرفعال هستند. کسری مرکز خدمات جامع سلامت این دانشگاه هم در مجموع ۲۰ واحد است. در بین مناطق تحت پوشش این دانشگاه، بیشترین تعداد مراکز مورد نیاز (۱۰ مرکز)، بیشترین تعداد مراکز غیرفعال (۳ مرکز) و بیشترین کسری

سال	مورد نیاز	ابلاغ قانون	کسری
۱۳۹۷	۲۱۱۶	۱۶۹۲	۳۵۲
۱۳۹۸	۲۰۶۵	۱۶۶۶	۳۴۴
۱۳۹۹	۲۰۴۶۹	۱۹۹۶	۱۸۴۱۱
۱۴۰۰	۳۷۰۴	۳۰۶۷	۶۱۷
۱۴۰۱	۵۵۷۶	۳۰۵۶	۱۳۳۱

دانشگاه است، ۷۵۶ پست یعنی ۳۵ درصد تصدی شده و ۱۳۹۹ پست یعنی ۶۵ درصد بلااستفاده است. همچنین این دانشگاه نیز در چهارسال اخیر با کسری بودجه روبه‌رو بود و آمارها در این خصوص حاکی از این است که کسری بودجه این دانشگاه در سال گذشته ۱ میلیارد و ۳۳۱ میلیون ریال بود. البته این اعداد در حوزه سلامت، آن هم در بخش زیرساخت ارقام قابل توجهی نیست اما به هرحال وضعیت مالی این دانشگاه هم مانند سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی بوده است.

دانشگاه علوم پزشکی ایران

تعداد پایگاه‌های سلامت مورد نیاز دانشگاه علوم پزشکی ایران ۱۷۹ پایگاه است که از این تعداد ۲ واحد فعال با ساختمان ملکی، ۵۷ واحد فعال با ساختمان غیرملکی و ۱۲۰ واحد غیرفعال هستند. تعداد کل کسری پایگاه سلامت در این دانشگاه ۱۷۷ پایگاه است. مناطق ۲، ۵، ۱۸ و به ترتیب به تعداد ۴۵، ۲۷ و بیشترین کسری پایگاه سلامت را دارند. وضعیت نیروی انسانی این دانشگاه نیز تقریباً مشابه با دانشگاه علوم پزشکی تهران است. از مجموع ۴۷۶۵ پست تشکیلاتی مصوب بخش بهداشت این

دانشگاه علوم پزشکی ایران نیز در مجموع ۲ میلیون و ۹۶۸ هزار و ۵۴۱ نفر را در ۷ منطقه تحت پوشش ارائه خدمات بهداشتی قرار داده است. این دانشگاه در مناطق تحت پوشش خود، ۵۹ مرکز سلامت نیاز دارد که از این تعداد، ۱۸ مرکز فعال با ساختمان ملکی و ۱۵ مرکز فعال با ساختمان غیرملکی و استیجاری است. ۲۶ مرکز نیز غیرفعال هستند. کسری مراکز خدمات جامع سلامت این دانشگاه در مجموع ۴۱ مرکز است. بیشترین تعداد مرکز مورد نیاز (۱۸ مرکز) و بیشترین تعداد مراکز غیرفعال (۱۱ مرکز) در منطقه ۵ قرار دارند. بیشترین کسری مراکز خدمات سلامت مربوط به مناطق ۲، ۵ و ۱۸ و به ترتیب با تعداد ۱۳، ۱۴ و ۶ مرکز است. همچنین مجموع

سال	مورد نیاز	ابلاغ قانون	کسری
۱۳۹۷	۱۷۱۹	۱۰۲۶	۶۹۳
۱۳۹۸	۱۸۰۴	۱۱۹۵	۶۰۹
۱۳۹۹	۲۵۱۹	۱۳۰۲	۱۲۱۶
۱۴۰۰	۳۷۴۴	۲۸۹۹	۸۴۵
۱۴۰۱	۵۴۹۶	۳۶۸۹	۱۱۷۷

حوزه بهداشت نیز ۱۰۱۲ نفر مشغول به کار هستند که ۱۸ درصد کل نیروهای شاغل را تشکیل می‌دهند. همچنین علوم پزشکی شهید بهشتی در مقایسه با علوم پزشکی ایران، در سال‌های مختلف بودجه کمتری نیاز داشته اما به‌وضوح می‌بینیم که میزان ابلاغ قانون بودجه برای دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در دو سال اخیر بیشتر بوده است. جدول به تفکیک سال‌ها، میزان مورد نیاز، ابلاغ قانون و کسری بودجه علوم پزشکی شهید بهشتی را از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ نشان داده است.

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

بهبشتی ۱۶۶ پایگاه است که از این تعداد ۱ واحد فعال با ساختمان ملکی، ۸۸ واحد فعال با ساختمان غیرملکی و استیجاری و ۷۷ واحد به طور کل غیرفعال است. تعداد کل کسری پایگاه سلامت در این دانشگاه به ۱۶۵ پایگاه می‌رسد. مناطق ۴ و بخشی از منطقه ۱۵، ۱۲ و به ترتیب به ۱۸، ۲۴، ۳۶ و ۱۸ پایگاه نیاز دارند. همچنین از مجموع ۳۳۸۱ پست سازمانی مصوب بخش بهداشت این دانشگاه، ۷۱۹ پست یعنی ۲۱ درصد تصدی شده و ۲۶۶۲ پست یعنی ۷۹ درصد بلااستفاده است. در واحدهای برون‌سپاری شده این دانشگاه در

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در مجموع ۴ میلیون و ۶۳۳ هزار و ۵۱۹ نفر را در ۸ منطقه و بخشی از منطقه ۱۵ تحت پوشش ارائه خدمات بهداشتی قرار داده است. این دانشگاه در مناطق تحت پوشش خود، ۵۹ مرکز سلامت به طور کلی نیاز دارد که از این تعداد، ۱۸ مرکز فعال با ساختمان ملکی و ۱۵ مرکز فعال با ساختمان غیرملکی یا همان استیجاری هستند. همچنین ۲۶ مرکز نیز غیرفعال است. این دانشگاه ۴۱ واحد ارائه‌دهنده خدمت دیگر نیاز دارد مناطق ۱ و ۴ و بخشی از منطقه ۱۵ به ترتیب هر کدام ۵، ۲ و ۲ مرکز خدمات سلامت دیگر نیاز دارند. همچنین مجموع تعداد پایگاه‌های سلامت مورد نیاز دانشگاه علوم پزشکی شهید

جمع‌بندی کلی با توجه به آمار و ارقام

رنگ خطر محسوب می‌شود که از جمله دلایل به صدا درآمدن این زنگ خطر، جدی نگرفتن مراقبت‌های بهداشتی و به‌طور کلی تکمیل زیرساخت‌هاست. قطعاً اگر در این بین مراکز خدمات درمانی و پایگاه‌های سلامت در سیستم سلامت کشور و به خصوص در تهران به شکل جدی‌تری فعالیت می‌کردند، آمارها به شکل واضحی از شاخص کشوری بالاتر نمی‌رفت. از دلایل دیگر قرمز شدن چراغ خطر در مراقبت‌های بهداشتی مردم کلانشهر تهران، عدم دسترسی بخش قابل توجهی از مردم این کلانشهر و عدم فعالیت تمام مراکز و پایگاه‌های سلاطت است. وقتی دسترسی مردم به پایگاه و مراکز خدمات سلامت آسان می‌شود قطعاً رغبت به انجام مراقبت‌های لازم برای عدم ابتلا به بیماری‌های غیرواگیر هم بیشتر می‌شود و از طرفی دیگر هزینه‌های گزاف و اضافی هم برای درمان بر دوش مردم نمی‌افتد.

وی ادامه داد: «سرانه بهداشت دانشگاه ایران ۰،۷۹ و سرانه درمان ۵،۲۲ است یعنی ۷ برابر سرانه بهداشت در درمان هزینه می‌شود و بودجه به سمت درمان و تجهیزات می‌رود. البته کسری پروژه‌های درمان حدود ۱۱۲ همت است اما کل کسری پروژه‌های بهداشت ۹ همت است و این هم مربوط به سایر استان‌ها است و حتی یک ریال برای تهران هزینه نمی‌شود. با ساختار ۳۰ سال قبل، پیش می‌رویم. یک چهارم پرسنل دانشگاه ایران نیروی بهداشتی است و با این موضوع در دانشگاه‌های شهید بهشتی و تهران هم مواجه هستیم. با شبکه ناقص فعلی کارها را پیش می‌بریم و اگر شبکه کامل شود امور سرعت بیشتری می‌گیرد.» بدون شک مراقبت‌های بهداشتی، بخشی از اولیاهای مورد نیاز شهروندی و

محمد طباطبایی، معاون بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی ایران بهمن ماه سال گذشته درباره وضعیت مراقبت‌های بهداشتی و خدمات سلامت کلانشهر تهران گفته بود: «متأسفانه مردم تهران نسبت به سایر مناطق کشور کم‌تحرک‌تر بوده، لبنیات کمتری مصرف می‌کنند و دیابت و فشارخون در میان آنها از همه بالاتر و آگاهی‌شان کمتر از متوسط کشور است. همچنین رشد جمعیت تهران طی ۳۰ سال گذشته هفت برابر متوسط کشوری بوده اما شبکه سلامت نه تنها تقویت نشده بلکه ضعیف‌تر هم شده است، در حالی که همه تصور می‌کنند تهران برخوردار است. در کل کشور با کمبود ۱۳۵ مرکز جامع سلامت روبه‌رو هستیم که از این تعداد ۱۱۵ مرکز مربوط به تهران است و ۲۰ پروژه مرکز جامع بهداشت در کشور در حال ساخت بوده اما هیچ کدام از آنها متعلق به تهران نیست. البته مشکلات پایتخت به ما مسئولان هم بر می‌گردد.»